

д-р Аида Ислам¹ & д-р Стефанија Лешкова- Зеленковска²

МУЗИЧКИТЕ АНСАМБЛИ – ФОРМИ ЗА КУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ МЛАДИТЕ

Abstract

With the increasing migration in the era of globalization, the coherent force of the musical art intensively promotes itself as a tool for successful co-existence. Its universal language in the educational area is used in different forms of curricular and extra curricular activities. The extra-curricular musical bands such as the youth orchestras are especially interesting for observation, because of the free will to participate. The free will encourages the young people to socialize and share different cultural values, which makes the orchestras creative and stimulating environments for learning, development, and multicultural co-existence. “The higher goals” i.e. the quality of the musical performance melt the “individual” into “mutual” and simultaneously generate a cultivated audience with sharp criteria for ethnic – esthetic values. In the republic of Macedonia, since 1991, this model has been functioning successfully through the youth orchestra at the Cultural Centre for the Youth in Skopje. The idea to form this orchestra originally aimed to enable continuity in the learning of musical instruments and to enable active work with music for the youth. Sukri Ramadan worked with the orchestra from 1981 to 2001, and his name still represents the most important name in the mandolin work. Afterwards the work was taken over by Vanja Nikolovska – Gjumar, Sasko Tatarcevski, and Vane Jovcev. The orchestra is continuously being supplemented by students from ethnic background from the elementary schools in Skopje. With time, the ensemble has grown into a significant and unique factor from this kind in the music life in the country. This has been confirmed by the numerous successful performances, visits by prestigious soloists and numerous prestigious international awards. During the last decade, two new independent youth orchestras have been formed, “Skopje” and “Arko”, a fact which gives more opportunities for multi-ethnic communication, brings the youth closer and surpasses the cultural differences through the active work with music.

Key words: music and humanism, music model, youth orchestra, creativity, multiculturalism

Вовед

Во овој труд претставуваме еден социокултурен модел во кој музиката е средство за комуникација, креативен развој и успешен мултикултурен соживот кај младата популација во нашава средина.

Професор на Педагошки факултет “Климент Охридски”, Скопје
Доцент на Факултет за музичка уметност - Универзитет “Гоце Делчев”, Штип

Примената на ваквиот модел ја опсервираме кај независните младински оркестри во Скопје, кои интегрираат детерминанти, значајни за развојот на младите од повеќе аспекти: социјален, културен, емоционален итн.

И покрај тоа што музиката е средството за успехот, се јави потребата накратко да се осврнеме и на поимот мултикултурализам во концепцијата на овој модел. Мултикултурализмот се повеќе станува актуелен во светски размери и се употребува во сите сегменти од општественото живеење кај земјите со повеќе етнички заедници и групи. Тоа е резултат на прифаќањето на етничките и на националните разлики како дел од тенденциите за создавање на една толерантна и повклучувачка демократија и на новата демографска структура на поголемиот број на земјите низ светот поради современите глобални тенденции. Дистинкциите во дефинираноста на поимот произлегуваат во зависност од примената во одредена област и развојниот стадиум на самата држава.

Позитивната комуникација меѓу младите од различни националности кај младинските музички ансамбли ја прикажуваме со спроведување прашалник меѓу партиципиентите. Добиените резултати ја поткрепуваат нашата теза дека универзалниот јазик на музиката изведба поттикнува заеднички хуманизам како база за надминување на културните предрасуди.

1. Kulturalna komunikacija преку музиката

Денес светот го карактеризираат интензивни комуникации меѓу луѓето со различни јазични и културни заднини, како резултат на глобализацијата (Гиденс, 2003). Оваа појава направи митот за една културно хомогена држава да стане уште помалку реален и да го принуди мнозинството во секоја држава да биде поотворено за плурализам и разновидност, без разлика дали станува збор за национално малцинство или етничка група (Кимлика, 2004). Како дел од оваа тенденција, расте интензитетот на контактите поради што начините на комуникација треба да бидат што е можно поконтруктивни за да имаат позитивна улога (Yaghoobi, 2009).

Во тој контекст и поимот култура многу често се опсервира како симбиоза на комуникација, однесување и перцепција во општествените односи, особено карактеристични за мултикултурните средини (Arthos, 2000; Gordon, 2000). Различните ориентации при тие мултикултурни контакти создаваат четири профили: а) сепарација, б) интеграција, в) асимилација и г) маргинализација (Phinney, Berry, Vedder & Liebkind 2006, 74-75). Тенденцијата на поразвиените земји е воспоставување на *интеграција* која претставува негување на отвореност кон сите култури кои се во секојдневен допир. Овој профил соодветствува со поимот *интеркултурализам* кој се толкува како повисок стадиум на мултикултурализмот. Ако мултикултурализмот се дефинира како самостојно живеење на различни култури во една средина без многу контакти (Young, 2003: 106), тогаш интеркултурализмот функционира врз принципот на меѓузависност и инвестирање во интеракција меѓу културите. Затоа, меѓусебното споделување на знаењето и учењето се најсуштински за здрави релации во хетерогените општества (Barbarash, 1997). Од тој аспект сè поактуелно е имплементирањето на т.н. мултикултурни курикулуми во образованието кои подразбираат *развивање на свест* за споделување и учење низ култури, промовирање на еднаквост и прифаќање на разликите (<http://en.wikipedia.org/wiki/interculturalism>). Вакви примери се среќаваат и кај нас преку активноста на невладини организации (УСАИД - ОУ “Кирил и Методиј“ во Тетово; “Нансен Дијалог Центар“ - основно училиште во с. Прељубиште итн.).

Образовниот систем овозможува интелектуална култивизација како блискост со интелектуални дејствувања и со тајните на уметничките и културните дела преку систематско конзумирање на различните добра со висок квалитет (Bourdieu & Passeron, 1964).

Музиката како средство за комуникација успешно ги поттикнува овие социокултурни односи, особено преку партиципирање во музички состави, каде што високата цел ги прави неважни етничките разлики меѓу членовите. Со тимската работа во ансамблите се постигнува запознавање и

усвојување на правила за социјално однесување, интеракција, модификација и взаемна стимулација на културните заднини (Hicela, 1987: 47). Нивната организација, како една од формите во сферата на уметничката музика, подразбира интензивна, реципрочна и непосредна соработка на членовите. Затоа во оркестрите треба да постои комплементарност, согласување, синхронизираност, подготвеност за толеранција, давање и земање во функција на музиката.

Најеклатантна практична примена на ваква концепција е на познатиот светски диригент и пијанист Даниел Баренбоим (Daniel Barenboim, 1942 -), со основањето на Младинскиот арапско-израелски оркестар *Диван*. Во 1999 година се формира оркестар од осумдесет членови (Арапи и Израелци) со цел да се соединат двете страни од конфликтот и преку културниот и музичкиот да се иницира и политичкиот дијалог (Hewett, 2009). Мисијата на *Диван* се уште постигнува високи уметнички дострели и служи како пример за градење и обновување на мостови, во услови на разединети политички, историски, етнички и културни конфликти.

2. Младинските оркестри во Скопје

Во нашиот главен град егзистираат независни оркестри како места за креативна и рекреативна активност во кои членуваат припадници на различни етнички заедници. Ние ги опсервираме како интеркултурни модели, кои претставуваат симбиоза на повеќе важни сегменти во развојот на младата личност, од кои би ги издвоиле: активното музицирање и социокултурната инеграцијата на младите и особено слободата во изборот за членување (Islam & Leshkova, 2009). Тоа се: Мандолинскиот оркестар при МКЦ, Мандолинскиот оркестар „Скопје“ и гудачкиот ансамбл „Арко“.

Во 1981 година е формиран првиот мандолинскиот оркестар при Домот на млади „25 Мај“. Првичната идеја била оркестарот да стане можност за продолжување на музицирање и изучување на музичките инструменти. Во текот на овие три децении, оркестарот чиј број на членови

се движи околу 50, го раководат професионални музичари: Шукри Рамадан, Вања Николовски-Ѓумар, Сашо Татарчевски и Ване Јовчев.

Во текот на својата дејност ансамлот има реализирано повеќе од 500 концерти низ Македонија и пошироко и станува битен сегмент во музичкото живеење во државата и покрај тоа што станува збор за аматерски ансамбл. На репертоарот се застапени дела од повеќе стилски периоди со настапи на реномирани солисти како: Јован Кулунџија, Стефан Миленковиќ, Радмила Бакочевиќ од Србија; Милка Ефтимова, Михалјо Куфојанакис, Кирил Рибарски, Симон Трпчески и др. Овие имиња доволно говорат за уметничкото ниво кое овој младински оркестар го ужива во јавноста. Потврда се и престижните меѓународни награди, меѓу кои Grand Prix наградите во Белгија, Португалија и Полска, Шкотска, Чешка.

Во 2001 година се формира оркестарот „Скопје“ под раководство на Шукри Рамадан, кој има 30 младинци и бележи успешни изведби низ државата и пошироко. Настапува со реномирани уметници: Радмила Бакочевиќ (Србија), Јадранка Јовановиќ (Србија), Борис Трајанов, Тоше Проевски итн.

Во последнава деценија бројот на членовите во мандолинските оркестри стагнира и опаѓа, генерално поради: намаленото изучување на овие инструменти во основните училишта и поради нивното дифузирање во двата оркестра.

Гудачкиот оркестар „Арко“, под раководство на Ерхан Шукри, е формиран од млади музичари кои инструментот го изучиле во некои од специјализираните музички училишта (државното или приватните) и имаат желба да продолжат да музицираат.

3. Младинските оркестри како интеркултурален модел во нашата средина

За да ја поткрепиме почетната теза дека младинските оркестри се *интеркултурни модели* кои ги поттикнуваат младите на спонтано дружење и споделување на различните културни вредности, спроведовме

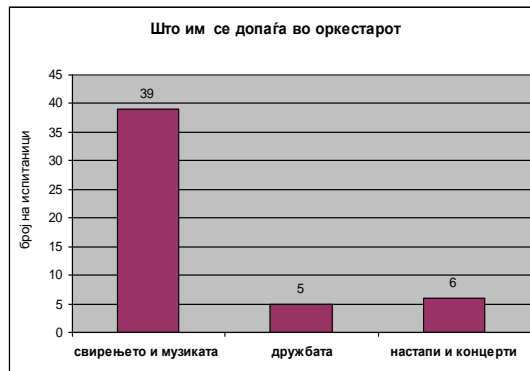
анкетирање меѓу членовите на ансамблите. Со оглед на тоа дека станува збор за мал примерок, во нашето истражување користевме квалитативна метода. На теренот спроведовме прашалник составен од 25 прашања, со цел да се добијат информации за етничката структура и за социокултурното (музичкото) опкружување на членовите на оркестарот.

Анкетиравме 50 млади (22 машки и 28 женски) кои беа присутни на пробите на 9-10 март 2010 год. Членовите се на возраст од 10 до 22 години.

Резултати: Според етничката припадност, 80% од членовите се Македонци а останатите 20% се припадници на други националности: Бошњаци, Турци, Роми и Албанци. Од испитаниците 70 % изучувањето на инструментот го започнале во основното училиште, 24% во специјализирано музичко училиште и 6% се самоуки. За да го дознаеме мотивот за членувањето во оркестрите им понудивме повеќе можности за одговор што може да се види од графичкиот приказ бр.1:

графикон бр. 1

графикон бр. 2

бр. 2

Основниот мотив им е: да продолжат да свират (18 членови или 36%), да научат да свират (16 или 32%), ги упатил наставникот (10 или 20%), да бидат дел од оркестарот (6 или 12%). Членувањето во оркестарот најмногу им се допаѓа поради музиката (39 или 78%), дружбата (5 или 10%) и настапите (6 или 12%) (граф. бр. 2).

Во однос на приоритетот на матичната култура наспроти другите, во целост доминира гледиштето за рамноправност и почит спрема сите

(100%). Овој став сосема соодветствува со меѓусебните релации во оркестарот што подразбира дека во него не постојат никакви поделби (100%). 72% од испитаниците, во градацијата на одговорите (*многу, средно, малку и воопшто*) покажуваат дека ја чувствуваат тензијата - *средно* меѓу етничките односи во поширокото опкружување во Република Македонија.

Една од причините на успешното функционирање на овие музички интеркултурни модели е изведбата на инструментална музика со што се надминува јазичната бариера, а тоа го потврдува и ставот на нашите испитаници (62%). Преостанатите пак (38%) сметаат дека јазикот не претставува бариера.

Почетната теза дека членувањето во оркестарот ги сплотува се гледа од нивните одговори дека се дружат и надвор од музицирањето во оркестарот (64%). Преостанатите (26%) одговорија дека се дружат *малку*, а 10% воопшто, што е разбирливо со оглед на различните афинитети на младата популација во слободното време.

Дека музиката е возвишена цел која ги поврзува членовите и притоа ништо не им пречи, целосно се потврди со нивните одговори (100%).

Заклучок

Резултатите од испитувањето ја потврдија почетната теза дека младинските оркестри се места за креативна и стимулативна работа и јадро за дружење и комуникација на младите од различни етнички заедници. Сметаме дека во основните училишта треба да се поттикнат и да се интензивираат изучувањето и свирењето на инструменти особено во рамките на редовната настава. На тој начин би се зголемил бројот на училишните оркестри кои ќе служат како потенцијал за интеркултурни и музички структури во поширокото опкружување. Истовремено ќе бидат опфатени повеќе детерминанти во оформувањето на младата личност гледано од различни аспекти, од кои ги издвојуваме:

- придобивките од свирење инструменти, со што се поттикнуваат интелектуални, моторички, емоционални способности;

- обликување на уметничко-естетски вредности;
- формирање на едуцирана публика;
- паритципирањето во група;
- квалитетно исполнување на слободното време и
- надминување на предрасудите при непосреден контакт во една креативна средина.

Библиографија

- Barbarash, L. (1997)с. *Multicultural Games*. Champaign: Human Kinetics
- Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (1964) *Les heritiers: les etudiants et la culture*. Paris: Les editions de Minuit
- Гиденс, Е. (2003). *Забеган свет*. Скопје: Филозофски факултет
- Hewett, I. (2009). West-Eastern Divan Orchestra: interview with Daniel
- Hicela, J. (1987). *Timska nastava*. Rijeka: Izdavački centar
- Islam, A. & Leshkova, S. (2009). *The Attitude of the Future Teaching Staff Towards the Subject Music Education in the Elementary Education*. Edrene: Trakya Universitesi
- Кимлика, В. (2004). *Мултикултурно граѓанство*. Скопје: ИДСЦ
- Mesić, M. (2006). Zagreb: Školska knjiga
- Yaghoobi, M. (2009). *Journal of Intercultural Comunication*
- Young, S. (2003). Challenges for Music Education in a Global Environment. . . Second Struga Conference. Skopje: FMU, IRAM
- <http://en.wikipedia.org/wiki/interculturalism>. Barenboim. *For the BBC Proms*. Salzburg: BST